

3. Taalverwerving

Opdracht 3.1

Vraag: Een kind van twee jaar zegt dingen als ‘Sanne vanne stoel is’ (= De stoel is van Sander) en ‘Poes mag wel om de deur van de hoek kijken’ (= De poes mag wel om de hoek van de deur kijken). Daarnaast gebruikt hij woorden als *lichtstop* voor *stoplicht* en *sleutelauto*’s in plaats van *autosleutels*. Wat zegt dit over de rol van imitatie in het taalverwervingsproces? Hoe kan je het vóórkomen van deze vormen verklaren?

Relevante paragraaf: 3.2

Antwoord: Sander maakt vormen die hij niet gehoord kan hebben in zijn omgeving. Tenminste, dat nemen we aan. Dat betekent dat hij niet zomaar een (verarmde, gereduceerde) imitatie van de taal van zijn omgeving spreekt (zie ook de tekst naar aanleiding van de voorbeelden (4) en (5) in paragraaf 3.2). Hij is kennelijk bezig zelf het taalsysteem op te bouwen, en heeft een verkeerde conclusie getrokken over de volgorde van de elementen in de geciteerde voorbeelden. Zijn fout lijkt ook niet incidenteel of toevallig, maar min of meer systematisch, vanwege het feit dat de ‘eigen volgorde’ voorkomt in constructies als *de hoek van de deur* en in samenstellingen als *stoplicht*.

Suggestie: De docent kan vooruitlopen op de paragrafen over tweede-taalverwerving (met name 3.5) en aan studenten vragen of ze (uit eigen ervaring) ook voorbeelden kennen bij het leren van een tweede taal. Het gaat hier dus om een systematische fout die niet het gevolg kan zijn van imitatie. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een fout als het gebruik van de *progressive form* bij werkwoorden als *to know*, dus in zinnnetjes als: ‘I am knowing that . . .’

Opdracht 3.2

Vraag: Beschouw de volgende interactie tussen een moeder (M) en haar kind (K). Wat kan je daaruit afleiden over de rol die interactie speelt in de taalverwerving?

M: Waar is jouw bekertje? Moet je even je bekertje pakken. Staat op je tafeltje.

K: Bekertje . . . Bekertje tafel.

M: Ja, pak het bekertje maar.

Relevante paragraaf: 3.2

Antwoord: De moeder probeert met de eerste drie zinnen de aandacht van het kind op het bekertje te richten. ‘Waar is jouw bekertje?’ kan een soort indirecte vraag zijn om het bekertje te pakken. Daarna expliciteert de moeder dat: ‘Moet je even je bekertje pakken’, en ze zegt dan nog een keer extra waar het bekertje staat. Het kind reageert door een gedeelte van de uiting van de moeder over te nemen, en de moeder gaat daar weer op door, overigens zonder de uiting van het kind expliciet te verbeteren. Het kind laat (onder meer) het lidwoord weg voor *bekertje*, en de moeder produceert in de volgende zin wel dat lidwoord.

Opdracht 3.3

Vraag: Zeg van de volgende zinnen of ze typerend zijn voor (1) de vroegtalige periode, (2) de differentiatiefase, (3) de voltooiingsfase:

- (a) Ui vind mooi niet, anne ui aantekke. (‘Die trui vind ik niet mooi, je moet een andere trui aantrekken.’)
- (b) Niete wate. (‘Ik wil niet in het water.’)
- (c) Ze liggen wel eens, als ze moe zijn en als ze daar zin in hebben.
- (d) Taart maken ikke. (‘Ik ga een taart maken.’)
- (e) Asse mannetje rood mag niete oversteke, hè papa? (‘Als het mannetje rood is, mag je niet oversteken, hè papa?’)
- (f) Tlitli. (‘Vliegtuig.’)
- (g) Ik wou dat ik kon toveren, want dan kon ik toveren dat ik kon toveren.

Relevante paragraaf: 3.3

Antwoord:

- (a) (begin) differentiatiefase: zinslengte (zeven woorden), werkwoord vervoegd (*vind*), wel nog veel woorden en klanken die weggelaten worden;
- (b) vroegtalige periode: twee woorden, weglating eindconsonant (*wate*);
- (c) voltooiingsfase: zinslengte, neven- en onderschikking;
- (d) vroegtalige periode: drie woorden, woorden weggelaten, problemen met woordvolgorde;
- (e) differentiatiefase: zinslengte, onderschikking, maar nog wel woorden die weggelaten worden;
- (f) vroegtalige periode: één-woorduiting, klankverbastering, reduplicatie van een en dezelfde syllabe;
- (g) voltooiingsfase: zinslengte, onder- en nevenschikking, ook inhoudelijk gezien een ingewikkelde zin.

Opdracht 3.4

Vraag: Is in de volgende zinnen sprake van (1) weglating, (2) overextensie of (3) overgeneralisatie?

- (a) Dames en heres! (‘Dames en heren!’)
- (b) Buike papa zie. (‘Ik zie de buik van papa.’)
- (c) (Jeroen zegt, wijzend op een auto:) tein. (‘trein.’)
- (d) (Hanneke noemt haar zusje Bernadette:) Bedet.
- (e) Mijn papa heeft zijn arm gebreekt. (‘gebroken’)
- (f) Kanne nie zien. (‘Ik kan het niet zien.’)

- (g) A: Jij bent stom . . . de stomste . . . de klootzakste!
B: Jij bent zelf de klootzakste!

Relevante paragraaf: 3.3

Antwoord:

- (a) overgeneralisatie (van meervoud op -s);
- (b) weglating (van woorden);
- (c) overextensie (van betekenis van het woord *trein*), tevens weglating van de *r*-klank;
- (d) weglating (van klanken, hier resulterend in weglating van een hele syllabe);
- (e) overgeneralisatie (van voltooid deelwoordvorming bij zwakke werkwoorden);
- (f) weglating (van woorden en klanken: *nie*);
- (g) overgeneralisatie (van vorming van de overtreffende trap).

Opdracht 3.5

Vraag: Onderstaand opstel is geschreven door een Nederlandse mavo-leerling (klas 2) met behulp van een woordenboek. Zoek in dit opstel voorbeelden van invloed van de moedertaal, dus van negatieve transfer vanuit het Nederlands naar het Engels.

Tina Turner

Tina Turner is a singer. She singing alone. First she was sing with her ex husband Ike Turner. He took her in his band and was marry with her. Something said: 'That I without Ike not so far was. I don't think that.' After the separate from Ike and Tina Turner was it hole long still. She said: 'If I look at the pictures from Ike and me than I was frightened to death. On the pictures it corpse that we a happy pair, but that wasn't so.'

Relevante paragraaf: 3.5

Antwoord: Enkele duidelijke voorbeelden van negatieve transfer zijn:

- that I without Ike not so far was: Nederlandse volgorde;
- was it hole long still: vertaling van 'was het heel lang stil';
- separate: vermoedelijk 'scheiden' opgezocht ('Na het scheiden van . . .') in het woordenboek en het Engelse werkwoord *separate* genoteerd;
- corpse: 'lijken' opgezocht in het woordenboek en het Engelse woord voor *lijk* (dat je in het woordenboek immers eerder tegenkomt dan *lijken*) genoteerd.

Suggestie: Vraag aan studenten of ze, bijvoorbeeld vanuit hun eigen ervaringen bij het leren van een vreemde taal, voorbeelden kunnen geven van negatieve transfer.

Opdracht 3.6

Vraag: Neem de volgende zinnestjes, gesproken door een tweede-taalverwerver van het Engels, die het Engels niet op school leert of heeft geleerd.

- (a) Work not.
- (b) I not work.
- (c) I don't work.

Hoe worden de structuren in (a) en (b) genoemd? Zijn het zonder meer fouten of is het ook mogelijk er anders tegen aan te kijken?

Relevante paragraaf: 3.5

Antwoord: De structuren in (a) en (b) worden wel *overgangsstructuren* genoemd, die deel uitmaken van de *tussentaal* van de tweede-taalverwerver; (a) en (b) horen bij verschillende tussentaalstadia. De vormen in (a) en (b) zijn niet zonder meer als fouten te beschouwen, maar het zijn eerder (noodzakelijke) stappen onderweg naar de correcte vorm. Het idee is dat de leerder met voldoende taalaanbod en interactie in de tweede taal op een gegeven moment uit zal komen bij de correcte structuur in (c).

Opdracht 3.7

Vraag: In onderstaand fragment geeft de 42-jarige Argentijn Eduardo die tien jaar in Nederland woont zijn mening over de invoering van een identificatieplicht. Op welke punten is het taalgebruik van Eduardo gefossiliseerd?

Ik vinde dat eh een een belachelijke voorstel en dat zou voor mij heel . . . treurig zijn of heel eh . . . teleurgesteld zijn, zeg maar . . . als de Tweede Kamer zou dat met accoord gaan, met die voorstel. Eh . . . en ik vinde een heel belachelijke zaak omdat eh, en ik vinde heel raar ook dat eh in Nederland één politieke partij heeft dat voorgesteld. Omdat Nederland heeft een hele lange ervaring gehad tijdens de Tweede Wereldoorlog met een eh geselecteer eh identificatieplicht met Joden voornamelijk. . . . eh dat nu zo een voorstel al weer komen. Nou dat is één. Daarna heb ik persoonlijk de ervaring om hoe . . . eh een identificatieplicht, iden . . . identificatieplicht gebruike kan worden voor andere soort zaken. Ik kom uit een land en ik heb die ervaring in mijn land eh gehad, waar een eh identificatieplicht was in een bepaalde ogenblik gebruike tegen mensen van een bepaalde ideologie.

Relevante paragraaf: 3.5

Antwoord:

- ik vinde: ik vind;
- die voorstel;
- dat met: daarmee;
- gebruike: gebruikt;
- woordvolgorde: . . . dat een partij heeft dat voorgesteld; . . . waar een identificatieplicht was in een bepaalde ogenblik gebruike tegen mensen . . .
- bepaalde: bepaald.

Bedenk dat we niet zeker weten of Eduardo's (tweede-)taalgebruik inderdaad is gefossiliseerd. Het is natuurlijk in principe altijd mogelijk dat hij zich nog verder ontwikkelt, maar waarschijnlijk is het – gezien het feit dat hij al tien jaar in Nederland woont – niet.